

NY MUSIK

Kjell-Inge Stevansson, klarinett

Franco Donatoni: Clair, due pezzi per Clarinetto (1980)

Sylvano Bussotti: Brutto, ignudo un tratto
per clarinetto basso (1980)

Christian Wolff: Isn't This A Time
for clarinet piccolo in D (1982)

Christian Wolff: Dark As A Dungeon (1977)

Viking Dahl: En fauns lunchrast

Marius Constant: For Clarinet (1974)

--- PAUS ---

La Monte Young: Arabic Numeral

Rudolf Escher: Sonata (1973)

Anders Eliasson: Disegno (1980)

Isang Yun: Monolog (version f bassetthorn) (1983)

Giacinto Scelsi: Maknongan pour 1 instrument grave
(version för kontrabasklarinett)

Giacinto Scelsi: Preghiera per un ombra
per clarinetto solo (1954)

Onsdag 23 september 1987 kl. 19.30

Museet, kulturhuset, Borås

När klarinetten i mitten av 1700-talet introducerades i musiklivet var det av flöjtister, oboister, fagottister och hornister som ibland dubblerade på den nymodiga klarinetten. Utvecklingen hos denna instrumentfamilj har sedan lett till att vi, som i dagens soloprogram, kan få höra fyra olika storlekar gruppera sig kring den alljämt dominerande B-klarinetten - från piccoloklarinett i D via bassetthornet och basklarinetten ned till den mäktiga kontrabasklarinetten.

Efter barockmästarna, som skrev solosonater för flöjt och oboe, är det under romantiken endast i solokonsertens kadensavsnitt som man möter en ensam blåsare i längre monologer. Därmed menar jag att Debussys lilla flöjtmینیatur *Syrinx* från 1913 blev lite av en milstolpe som antagligen förändrade blåsinstrumentens status som soloinstrument. Jag vet fortfarande inte om Stravinsky var den förste att pröva en ensam klarinett när han 1919 presenterade *Three Pieces*, men det första bidraget av varaktig betydelse var det säkert, trots kategorin tillfällighetsmusik för amatören Werner Reinhardt, Stravinskys dåvarande mecenat.

Efter detta kunde man gärna tro att isen var bruten för klarinetten som soloinstrument, men den är förvånansvärt sparsamt förekommande de närmast följande decennierna. Åtminstone delvis kan det förklaras med att instrumentet saknade varje motsvarighet till flöjtens Gazelloni eller oboens Holliger, och därför befann sig lite i bakvatten under 50- och 60-talen. På den punkten har de två senaste decennierna förändrat situationen, så att idag har exempelvis herrarna Boulez, Berio, Henze och Stockhausen inga som helst svårigheter att finna utövare till sina nya klarinettopus.

I dagens soloprogram, som synes mestadels musik från 70- och 80-talen, möter vi ett sinsemellan nog så kontrasterande och väsensskilt komponistgalleri där man ändock faktiskt kan peka på en gemensam nämnare som framträder i hur var och en konsekvent blivit trogen sin en gång funna stil. Detta alltså till skillnad från dem som talar om en trend som på senare år riktat kompassen bakåt mot nyromantik och nyenkla former.

Första avdelningen inleds med två italienska verk, men den som därav förväntar sig italiensk bel canto-tradition finner föga av sångbarhet hos Donatoni och Bussotti. I Donatonis Clari - due pezzi är det rytmiken som starkast framträder i första stycket. Man kunde tala om en svängig Stravinsky-artad rytmik i utvecklad form och helt obunden av taktarter. Det kan också sägas att han undviker all rytmik byggd på primtalen 3-5-7 osv, utan istället begränsas rytmen till att vara jämnt delbar med 2-4-6 osv. Andra stycket saknar puls, och viktiga spelansvisningar utgörs av 'så svagt som möjligt' och 'så snabbt som möjligt'. Övriga byggstenar är ornamentik, drillar, accenter, som tillsammans bildar ett fladdrigt sotto voce-mönster (halv röst).

Bussottis Brutto, ignudo un tratto per clarinetto basso är en italiensk titel som ungefär kan översättas med "en ful, otäck och naken gest", vilket möjligen är Bussottis egen uppfattning av instrumentet basklarinett. Förvisso musik med en ivrig och lekfull gestik som blir desto märkligare genom den nästan klumpigt tröga karaktären hos en basklarinett.

Marius Constant är numera professor i instrumentation vid Pariskonservatoriet och en utmärkt dirigent för sin ensemble Ars Nova Paris. I Sverige torde han ha blivit mest känd som musikaliskt ansvarig för Peter Brooks Carmen-uppsättning. For Clarinet från 1974 är ett krävande virtuosnummer som inte minst tillvaratar instrumentets förmåga till extrema reaktioner i dynamik, och stycket består av tre avsnitt i en följd: Intrada - Canon à 3 voix (ett försök att skildra ett flerstämmigt förlopp) - Dans från Transsylvanien, i vilken Constant bekänner sitt rumänska ursprung i en polyrytmisk final.

Efter paus följer en avdelning som genomgående kan sägas vara influerad av musiken som Rit, där de sex verken binds samman av en klang och melodik som bär tydliga spår av besvärjelse - som en gemensam programförklaring väljer jag en sonett av Lars Forssell, nyligen tillkommen under mötet med Anders Eliassons musik för klarinett och som här får stå som motto inte bara till Eliassons Disegno utan likväl inför holländaren R Escher, koreanen I Yun och italienaren G Scelsi! (Se nästa sida)

Kjell-Inge Stevansson

Lars Forssell:

EN SONETT

till Anders Eliassons

"Musik för klarinett"

I SKOGEN, ensam, sjunger klarinetten
sin varningssång i täta, tvära kast
högt över havets oro, långt från slätten
och den är ömsom kråka, ömsom trast.

En projektil briserar, ensam, mellan träden
och trycket kommer gråstenen att slungas
och kväva världsalltets förkrympta lungas
spritning. Den sista. Men den torra veden

brinner på trots. Det fladdrar i det stumma
av eld som antänt barrstig...fågelreden...
Då vaknar regnets torra, hessa trumma.

Uppväckta skuggor tågar mot oss med den.
Livet och vildfåglar är inte dumma.
I mörka skogen, ensam, glimmar leden.